

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף צג

ראיה לדברי שמואל ממשנה במס' בבא קמא:

ת"ש, שור שנגח את הפרה ואח"כ נמצא עוברת מת בצידה, ולא ידוע האם היא ילדה אותו לפני הנגיחה וא"כ בעל השור פטור, או שהיא ילדה אותו לאחר הנגיחה, ומחמת הנגיחה היא הפילה אותו וא"כ בעל השור חייב, הדין הוא שעל בעל השור לשלם חצי נזק על הפרה (= שהרי השור בוודאי נגח אותה, ועליו לשלם לבעל הפרה חצי נזק כדין שור תם) ורבע נזק על הוולד, לפי שעל הוולד יש לנו ספק האם הוא מת מחמת הנגיחה או לא, וזה כדעת סומכוס שממון המוטל בספק חולקין, ולכן עליו לשלם רק חצי מהחצי נזק (= שהרי אם היה ידוע לנו בוודאות שמחמת הנגיחה היא הפילה אותו היה עליו לשלם חצי נזק על הוולד, לכן כעת שיש לנו ספק הוא משלם חצי מהחצי נזק דהיינו רבע נזק). ע"כ המשנה שם.

ואמאי: ואם כדברי רב שהולכים בממון אחר הרוב, א"כ נלך אחר רוב הפרות שבעולם שהם יולדות וולד חי ולא מת, והפרה הזאת שילדה וולד מת בוודאי שמחמת הנגיחה הפילה ועליו לשלם חצי נזק גם על הוולד, ומכך שהמשנה לא אמרה כך אלא שעליו לשלם רק רבע נזק על הוולד, מוכח כדברי שמואל שלא הולכים בממון אחר הרוב, ולא כדברי רב.

דחיה: לעולם: באמת הולכים בממון אחר הרוב וכדברי רב, אלא שבמשנה שם הדבר נחשב כממון המוטל בספק מחמת טעם אחר, והוא שגם אם נלך אחר רוב הפרות שיולדות וולד חי, עדיין יש מקום להסתפק האם השור בא מול הפנים של הפרה ומחמת הפחד היא הפילה עוד לפני הנגיחה, וא"כ בעל השור פטור, לפי שהמבעית (= מפחיד) את חבירו פטור מדיני אדם וכל שכן שאם בהמתו הבעית את בהמת חבירו שפטור, או שהשור בא מאחוריה, וכיון שהיא לא ראתה אותו היא לא פחדה, וא"כ היא הפילה מחמת הנגיחה ובעל השור חייב, וכיון שיש ספק בדבר הדין הוא שממון המוטל בספק חולקין ובעל השור ישלם רק רבע נזק על הוולד.

*

לימא כתנאי: האם נאמר שמחלוקתם של רב ושמואל תלויה במחלוקת תנאים.

שור שהיה רועה: וכפי שלמדנו בכרייתא – שור שהיה רועה, ונמצא שור הרוג בצידו, אפילו שעל השור המת יש סימני נגיחה והשור החי שעומד לידו הוא שור המועד לנגוח (= שהעידו עליו בבית דין שלוש פעמים שנגח), או שעל השור המת יש סימני נשיכה והשור החי שעומד לידו הוא שור המועד לנשך, אנו לא אומרים שברור הדבר שהשור הזה נגחו או נשכו, לפי שלא הולכים אחר אומדן הדעת, ואין כאן אפילו ממון המוטל בספק לפי שיש כאן שוורים אחרים שיתכן שהם נגחוהו. זו דעת תנא קמא.

רבי אחא אומר: גמל העסוק בתשמיש, ודרך הבהמות להשתגע בשעת תשמיש והזכרים מכים זה את זה, ונמצא גמל הרוג בצידו, ברור הדבר שהגמל הזה (שהיה עסוק בתשמיש) הרג אותו, לפי שהוא מוחזק להכות בשעת תשמיש. וכל שכן בשור המועד שנמצא שור הרוג בצידו שברור הדבר שהוא הרג אותו. [רבי אחא דיבר על גמל כדי לחדש לנו שאפילו שהוא מעולם לא נגח ונשך אנו אומרים שהוא הרגו, וכל שכן שור שכבר מועד לנגוח שאנו אומרים שהוא הרגו].

סבריה דרובא וחזקה כי הדדי נינהו: סברו בני הישיבה לומר, ש'רוב' ו'חזקה' הם אותו הדבר, דהיינו שמי שהולך בממון אחר חזקה (= כגון בשור המועד לנגוח) הולך בממון אחר הרוב (= כגון לגבי רוב פרות יולדות וולד חי). וא"כ נאמר שרב סובר כרבי אחא שאמר שהולכים בממון אחר חזקה וכמו כן הולכים בממון אחר הרוב, ושמואל סובר כתנא קמא שלא הולכים בממון אחר חזקה וכמו כן לא הולכים בממון אחר הרוב.

דחיייה: אמר לך רב: באמת אני סובר אפילו כתנא קמא, אלא שתנא קמא שסובר שלא הולכים בממון אחר חזקה סובר שכן הולכים בממון אחר הרוב, לפי ש'רוב' עדיף מ'חזקה', ואפשר לומר שרוב השוורים שבעולם נגחוהו ולא השור שעומד לצידו, ולכן הוא פטור. [ובהרחבה: לשור שלצידו יש 'חזקה' שהוא נגחן, אבל לעומת זאת יש 'רוב' שוורים שבעולם שיתכן שהן נגחו אותו, נמצא שיש כאן 'רוב' מול 'חזקה', וכיון ש'רוב' עדיף מ'חזקה' אנו אומרים שרוב שוורים שבעולם נגחוהו ולא השור שלצידו שמחזק כנגחן].

ושמואל אמר לך: באמת אני סובר אפילו כרבי אחא, אלא שרבי אחא סובר שהולכים אחר 'חזקה' רק במקרה הנ"ל שהגמל מוחזק להכות בשעת תשמיש,

וכיון שהוא עומד לציזו הרי שאומדן הדעת אומר שהוא הרג אותו, כיון שיש לנו 'חזקה' שהוא מכה בשעת תשמיש, אבל אנחנו לא הולכים אחר 'רוב' שלא נמצא לפנינו כגון רוב אחר רוב שורים שבעולם.

ת"ש המוכר פירות לחברו וזרען ולא צמחו ואפי' זרע פשתן אינו חייב באחריותן:
זו המשנה שלנו שבתחילת הפרק. **הגמרא מוכיחה -**

מאי אפילו? לאו אפילו זרע פשתן דרובא לזריעה זבני ואפ"ה לא אזלינן בתר רובא: המשנה מדגישה ש'אפילו' המוכר זרע פשתן מקולקל שהרוב קונים אותו לזריעה, בכל אופן הוא פטור מלשלם לקונה. מוכח שלא הולכים בממון אחר הרוב.

תנאי היא: אלא באמת מחלוקת רב ושמואל היא מחלוקת תנאים, ושמואל סובר כמו התנא של המשנה שלנו. הגמרא מביאה ברייתא שבה נחלקו התנאים האם הולכים בממון אחר הרוב או לא -

דתניא המוכר פירות לחברו וזרען ולא צמחו וכו': אם הם זרעוני גינה שאין נאכלין, חייב באחריותן. בגלל שהם עשויים רק לזריעה והרי זה מקח טעות. אבל אם הם זרע פשתן, לדעת ת"ק אינו חייב באחריותן, בגלל שיש הקונים אותם לאכילה, ואפילו שהרוב קונים לזריעה, אך לא הולכים בממון אחר הרוב. לדעת רבי יוסי נותן לו דמי זרע, בגלל שהולכים אחר הרוב. לדעת 'אמרו לו' אינו חייב לשלם לו, בגלל שיש הרבה אנשים שקונים את הפשתן לדברים אחרים כגון למאכל או לרפואה.

כלומר אמנם רוב הפשתן נקנה לזריעה, אבל רוב הקונים קונים אותו לדברים אחרים. דהיינו יש מיעוט אנשים שקונים אותו לזריעה אבל כל אחד מהם קונה כמות גדולה, וביחד הם קונים את רוב הפשתן. ואילו רוב הקונים קונים אותו לאכילה, אבל כל אחד מהם קונה מעט פשתן. והמחלוקת של רבי יוסי ו'אמרו לו' היא האם הולכים אחר רוב הפשתן או אחר רוב הקונים. לדעת רבי יוסי הולכים אחר רוב הפשתן, ומכיון שהוא נקנה לזריעה חייב המוכר להחזיר את הכסף. ואילו לדעת אמרו לו הולכים אחר רוב הקונים, ומכיון שרוב הקונים קונים לדברים אחרים הוא פטור מלשלם.

שאלה: מאן תנאי: מי מתוך שלושת התנאים הנ"ל נחלקו במחלוקת רב ושמואל?

אילמא רבי יוסי ו'אמרו לו' - תרוייהו בתר רובא אזלי, מר אזיל בתר רובא דאינשי ומר אזיל בתר רובא דזריעה: אם נאמר ששני התנאים הם רבי יוסי ו'אמרו

לו', שרבי יוסי מחייב ו'אמרו לו' פוטרים. אי אפשר לומר כן! כי שניהם סוברים שהולכים אחר הרוב, וכל המחלוקת שלהם היא רק אחרי איזה רוב, וכנ"ל.

אלא אי תנא קמא ור' יוסי, אי ת"ק ואמרו לו: אלא שני התנאים הם או ת"ק ורבי יוסי, או ת"ק ו'אמרו לו'. שת"ק סובר לא הולכים אחר הרוב, ואילו כל אחד משניהם סובר שהולכים אחר הרוב.

ת"ר מהו נותן לו וכו': המוכר זרעוני גינה והם לא צמחו שהמוכר חייב לשלם. נחלקו הדעות מה הוא משלם? האם רק את דמי הזרעים, או גם את ההוצאות שהוציא הקונה על החרישה ושכר הפועלים (וזה מדין קנס שקונסים את המוכר).

שאלה: מאן י"ש אומרים? תשובה: אמר רב חסדא רבן שמעון בן גמליאל היא. שאלה: הי רשב"ג? אילימא רשב"ג דמתניתין, דתנן המוכר פירות לחבירו וזרען ולא צמחו ואפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן (הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן) אימא סיפא רשב"ג אומר זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן: ת"ק סובר שבזרע פשתן אינו חייב לשלם, ורשב"ג סובר שבזרעוני גינה חייב לשלם.

ת"ק נמי הכי קאמר זרע פשתן הוא דאינו חייב באחריותן הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן: כלומר ת"ק אמר שדוקא זרע פשתן אינו חייב באחריותו, ומשמע שזרעוני גינה חייב באחריותו. ורשב"ג אמר שדוקא בזרעוני גינה חייב, משמע אבל בזרע פשתן פטור. ואם כן לכאורה הם מודים זה לזה ולא מובן במה הם חולקים?

אלא לאו הוצאה איכא בינייהו. מר סבר דמי זרע ומר סבר אף הוצאה: אלא בהכרח שהמחלוקת שלהם היא כמה הוא חייב לשלם. האם רק את הזרעים או גם את ההוצאות. לדעת ת"ק משלם רק את הזרעים ולדעת רשב"ג משלם גם את ההוצאות.

דחיה: **ממאי דלמא איפכא?** מניין שרשב"ג הוא זה שסובר שמשלם גם את ההוצאות ות"ק סובר שמשלם רק את הזרעים ולא הפוך?

תשובה: **הא לא קשיא כל תנא בתרא לטפויי מילתא קא אתי:** בדרך כלל תנא שבא אחר חבירו, בא להוסיף על דבריו. ולכן רשב"ג הוא זה שמוסיף על ת"ק וסובר שמשלם גם את ההוצאות.

דחיה: ודלמא כולה רשב"ג היא וחסורי מחסרא והכי קתני, המוכר פירות לחבירו וזרען ולא צמחו אפילו זרע פשתן אינו חייב באחריותן (הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן) דברי רשב"ג שרשב"ג אומר (זרע פשתן הוא דאינו חייב באחריותן) הא זרעוני גינה שאינן נאכלין חייב באחריותן, הא זרע פשתן אינו חייב באחריותן (על פי גירסת הרש"ש): כלומר המשנה כולה היא דעת רשב"ג ואין בה שום מחלוקת. והמשנה קיצרה בלשונה, וכך היה צריך להיות כתוב בה המוכר פירות וכו'.

ואם כן אין הוכחה מהמשנה שלנו האם רשב"ג סובר שמשלם גם את ההוצאות או לא.

אלא הא רבן שמעון בן גמליאל: אלא רשב"ג אמר זאת בכרייתא דלהלן -

דתיני המוליך חטין לטחון ולא לתתן ועשאן סובין או מורסן, קמח לנחתום ואפאו פת ניפולין, בהמה לטבח וניבלה, חייב, מפני שהוא כנושא שכר. רשב"ג אומר נתן לו דמי בושתו ודמי בושת אורחיו: המוסר חטים לטחון, והטוחן היה אמור ללתות אותם במים ולכתוש אותם במכתשת לפני הטחינה, והוא לא עשה כן, וכתוצאה מכך במקום קמח 'סולת' יצא קמח גס כגון 'סובין' או 'מורסן'. וכן המוסר קמח לאופה שיאפה לו פת והוא עשה לו 'פת ניפולין' = פת שנפלת כשמחזיקים אותה. וכן המוסר בהמה לשוחט והוא עשה אותה נבלה. בכל אלו האומן חייב לשלם. לדעת ת"ק חייב לשלם את מה שקלקל כי הוא נחשב ל'שומר שכר' שהרי הוא מקבל כסף על עבודתו (והוא פטור רק באונס). ולדעת רשב"ג חייב לשלם גם את דמי הבושות שהיו לבעל הבית שהזמין אורחים לסעודה ולא היה לו מה להאכיל אותם. וזו תקנה שתקן רשב"ג כדי שהאומנים יזהרו במעשיהם (ריטב"א) עד כאן הכרייתא.

ההוכחה - אם רשב"ג מחייב לשלם על בושות כל שכן שהוא יחייב לשלם על הוצאות!

וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו': הגמרא מביאה עוד מדברי רשב"ג בענין. אמנם בירושלים היתה זו תקנת חכמי ירושלים ואילו רשב"ג תיקן זאת לכל העם (ריטב"א).

עוד מנהג גדול היה בירושלים מפה פרוסה על גבי הפתח וכו': היו עושים זאת כדי שידעו מתי בעל הבית סועד והוא מוכן לקבל אורחים לסעודתו.

משנה: המוכר פירות לחבירו הרי זה מקבל עליו רובע טנופת לסאה: המוכר תבואה לחבירו, מכיון שבסתם תבואה יש פסולת, הקונה מודע לכך והוא סופג את הפסולת על חשבונו. ודרך העולם שיש רבע קב פסולת בתוך סאה תבואה.

תאנים מקבל עליו עשר מתולעות: בתאנים הדרך להיות אחת מתולעת בכל עשר, ולכן המוכר לחבירו מאה תאנים, עשר מתוכם יכולות להיות מתולעות.

מרתף של יין מקבל עליו עשר קוססות למאה: עשר חביות שהיין שבהם התחיל להחמיץ.

קנקנים בשרון מקבל עליו עשר פיטסות למאה: הקונה כדים בשרון (ששם נמכרים הרבה כדים. מאיר) מקבל עשר כדים סדוקים מתוך מאה (רשב"ם לקמן).